

Comandor drd. Marius Laurențiu Rohart, dr. Andreea Atanasiu-Croitoru, dr. Silvia Ioniță, Tanța Măndilă, drd. Dan Dragoș Sichigea, **Muzeul Național al Marinei Române. 50 de ani de existență. 1969-2019. Monografie**, Editura M.N.M.R., Constanța 2019, 235 p.

Muzeul Național al Marinei Române din Constanța, unitate reprezentativă în serviciul culturii și istoriei naționale, a fost înființat prin Hotărârea Consiliului de Miniștri nr. 1127 din 29 mai 1969, ca instituție de profil de importanță republicană/națională - muzeu de categoria I, prin specificul său, unicat în țară - acest statut fiind reconfirmat prin Legea muzeelor și a colecțiilor publice nr. 311 din 8 iulie 2003. Ca unitate militară, Muzeul Marinei Române este instituția specializată a Statului Major al Forțelor Navale în probleme de cultură, cercetare și documentare muzeografică și istorico-militară. De remarcat că sediul instituției este edificiu arhitectonic de patrimoniu, cuprins în lista monumentelor ca fosta „Școală de Marină”, datând din 1908-1909.

Prin Hotărârea de Guvern nr. 755 din 11 octombrie 2017, publicată în „Monitorul Oficial” nr. 819 din 17 octombrie 2017, Muzeul Marinei Române a fost clasificat ca muzeu de importanță națională schimbându-și titulatura în Muzeul Național al Marinei Române.

Începuturile ...

Preocupările pentru realizarea unui Muzeu al Marinei Române au început să prindă contur încă din a doua jumătate a secolului al XIX-lea dar vor capăta concretețe abia la începutul secolului XX.

La 30 decembrie 1919, Ordinul Comandantului Marinei Militare nr. 282, dat cu prilejul scoaterii din serviciu a unui număr de zece nave

militare, cerea Diviziei de Mare și Diviziei de Dunăre să fie demontate de pe aceste bastimente aparate de navigație, agregate și armament naval pentru a fi expuse într-un viitor muzeu.

Cu aceste obiecte s-a constituit „Secțiunea marină” din cadrul Muzeului Militar Național înființat prin Înaltul Decret nr. 6064 din 18 decembrie 1923.

Dar această soluție nu a satisfăcut visul iubitorilor de ape și marină care își doreau un muzeu numai al lor.

În septembrie 1932, Jean Bart, impresionat de preocuparea pe care vecinii noștri ruși și bulgari o manifestau pentru „cunoașterea și propaganda mării”, concretizată prin înființarea de acvarii și muzee maritime în țările lor, se întreba: „Cum, noi nu putem avea la Constanța asemenea instituții?” După părerea ilustrului ofițer de marină și scriitor, adevăratul muzeu maritim, științific, tehnic și istoric trebuia înființat la Constanța, primul port al țării, unde se perindau anual mii și mii de vizitatori, excursii și colonii școlare. „Toată această lume – scria el în paginile revistei „România maritimă și fluvială” – atrasă de orizontul Mărei, va învăța într-o oră petrecută la Muzeul Maritim, lucruri ce nici în școală și nici în viață nu au putința să le învețe”.

În același an, contraamiralul Ioan Bălănescu, vicepreședinte de drept al Ligii Navale Române (L.N.R.) și președinte al filialei din Constanța, a inițiat aici înființarea unui Muzeu al Marinei, donând și primele obiecte din partea Diviziei de Mare. Expoziția a fost organizată în spațiul ocupat de Liga Navală Română, în clădirea fostului Hotel „Carol”, cumpărat de Marina Militară pentru a fi transformat în Comandament și care funcționa în acel moment ca hotel militar.

Activitățile menite să facă cunoscută istoria marinei, care au subliniat, de altfel, prin efectele lor, interesul publicului pentru acest domeniu specific, au cunoscut însă, o arie mult mai largă de desfășurare.

În toamna anului 1936 a fost organizată în capitală prima expoziție marinărească la nivel național. Expoziția deschisă în perioada 15 septembrie - 21 octombrie, a fost dedicată împlinirii a 40 de ani de la inaugurarea oficială a Serviciului Maritim Român. Vizitată de peste 40.000 de oameni, ea a fost o reușită la care au contribuit: Marina Militară, SALVAMAR, Yacht Clubul Regal Român, Liga Navală Română, Navigația Fluvială Română, Serviciul Maritim Român, Cercetașii marinari, Școala de piscicultură din Giurgiu, Șantierul „Neptun” din Constanța, „Nautica” din Reghin, „România” din Brăila, Societatea

„Orizontul” din Constanța, precum și unele societăți străine de navigație pe Dunăre.

În iunie 1938, Federația Română de Sporturi Nautice, în colaborare cu Oficiul Național de Turism și cu sprijinul Ligii Navale Române, al instituțiilor de navigație deja menționate și al unor case constructoare de ambarcațiuni din țară și străinătate, a organizat în București o expoziție de turism și sporturi nautice. Prin exponatele etalate: șalupe de mare viteză, bărci universale, yole, caice, skifuri, giguri, motoare marine de diferite mărimi, expoziția poate fi considerată o etapă pregătitoare în realizarea unui viitor muzeu al marinei.

Aceste strădanii nu au depășit însă stadiul unor modeste încercări, concretizate prin simpla etalare de obiecte și documente specifice domeniului.

Anul 1938 avea să aducă însă și prima cristalizare a ideii de muzeografie navală. A fost încercarea Ligii Navale Române de a constitui un muzeu al Marinei. Sub conducerea fostului Comandant al Marinei, viceamiralul Ioan Bălănescu, s-au depus eforturi ample pentru fundamentarea creării unui muzeu care să scoată în evidență tradițiile marinărești ale poporului nostru, dar și continuitatea daco-romană în spațiul carpato-danubiano-pontic: „cum trecutul nostru a fost legat de cursul inferior al Dunărei și Coasta Occidentală a Mării Negre în luciul acestor ape vom găsi oglindindu-se istoria noastră și ca atare dela ele să cerem să ne arate cele petrecute.”

Proiectul prevedea că Muzeul Marinei care se preconiza a se înființa să fie, de fapt, împărțit în două „părți distincte”, sau, mai bine zis, două secții: **Muzeul Istoric al Marinei**, care să cuprindă dovezi privind evoluția marinei în spațiul de formare și dezvoltare a poporului român – Dunărea de Jos și coasta de vest a Mării Negre și **Muzeul Tehnic al Marinei**, cu o expoziție permanentă cu un caracter mai general, unde să fie prezentate „în mod cronologic evoluțiile făcute de construcțiile navale, maritime și fluviale, existente pe toată suprafața pământului; de asemenea, se va mai căuta tot felul de instrumente de bord, navigație, mașini și orice fel de aparate utilizate pentru activitățile maritime și fluviale.”

Muzeul Tehnic al Marinei trebuia să rămână la Constanța, sub îngrijirea Ligii Navale Române, materialul urmând să aibă, în primul rând, un rol instructiv pentru tineri și făcea parte din efortul de propagandă navală a Marinei. Cu toate acestea, accentul trebuia pus pe prima secție, adică Muzeul Istoric al Marinei, care se putea constitui ca o secție în cadrul Muzeului Militar de la București, unde se găseau elemente care ar fi putut

fi folosite pentru o mai bună expunere a tradițiilor marinărești. Cel mai mare avantaj din această amplasare era faptul că se putea profita de amploarea și prestigiul Muzeului Militar pentru a pune în valoare și a obține o expunere mai mare și pentru secțiunea dedicată Marinei, pe care Liga Navală dorea să o pună pe picioare.

În ceea ce privește obiectele ce urmau a fi expuse, se dădeau unele indicații pentru membrii Ligii care să adune materialele/obiectele de expus. Din aceste indicații reiese chiar o schiță a segmentării secției Marinei, care urma să fie constituită la Muzeul Militar din București.

Prima categorie de obiecte trebuia să se concentreze pe „Evoluția Marinei pe cursul inferior al Dunărei și pe Coastele Occidentale ale Mării Negre”. Scopul declarat era să se racordeze evenimentele din acest spațiu cu marile fenomene istorice din spațiul mediteranean care aveau loc simultan.

Chestiunea delicată a fondurilor pentru Muzeul Tehnic al Marinei era tratată diferit față de secția ce se preconiza în cadrul Muzeului Militar, în sensul că pentru primul, Liga Navală Română se angaja să suporte majoritatea cheltuielilor, iar restul de bani trebuiau procurați de la Inspectoratul General al Marinei. Acest fapt arăta că muzeul de la Constanța trebuia pus sub supravegherea și controlul Ligii, prin comitetul ei central; de altfel, amenajarea și completarea lui cădeau tot în grija Ligii Navale Române. Se preconiza, de asemenea, ca odată muzeul înființat și gata să primească vizitatori, el să fie pus sub controlul unui comitet special dedicat acestei secții, care să o administreze pe baza unui regulament special.

Totuși, primul muzeu al Marinei s-a înființat abia la 25 octombrie 1965 în orașul Mangalia și a fost aproape în exclusivitate, rezultatul activității neobosite și dezinteresate a doi mari iubitori de istoria navigației, comandorii Filaret Popescu și Dan Nicolaescu. Acest nucleu avea să se îmbogățească an de an cu obiecte provenite, în special, de pe navele marinei militare dezafectate după al Doilea Război Mondial: armament, mașini și motoare navale, prin donații ale foștilor ofițeri de marină sau ale familiilor acestora, prin descoperirile arheologice subacvatice. Între anii 1966-1968, Muzeul de la Mangalia a fost vizitat de peste 5.000 de persoane, majoritatea marinari militari.

Redăm, fără să intervenim asupra textului, dintr-un manuscris păstrat în fondul documentar al Muzeului Național al Marinei Române, drumul înființării acestei instituții de la idee la faptă: „Studiindu-se documente de arhivă ale Marinei Militare existente în Depozitul de Arhivă

al Ministerului Apărării Naționale de la Pitești s-a descoperit un ordin al Comandamentului Marinei Militare din vremea când comandant al acestuia era contramiral Niculescu Rizea, prin care se ordona ca de pe navele scoase din poziția operativă, să se demonteze piese, aparate, agregate și armament pentru Muzeul Marinei. Ordinul datează din anul 1921, fiind adresat Diviziei de Mare din Constanța, iar șef al muzeului a fost numit căpitan comandorul Nemțeanu Gheorghe. Un asemenea ordin a fost emis și către Divizia de Mare din Galați. Ca urmare a acestor cerințe, de pe navele trecute în categoria *auxiliare* cum au fost: crucișetorul *Elisabeta*, torpiloarele model 1888, canoniere și alte șalupe s-au demontat și predat la Muzeul Militar Național din București, aparate de navigație, tunuri simple și cu cinci țevi, mitraliere cu cinci și zece țevi, torpile, mine, fragmente de punte și mașini, întru-cât la acea dată Muzeul Marinei nu luase practic ființă. (...) În anul 1926, de pe trei torpiloare care au fost primite de Marina Militară, compensație de război din flota Austro-Ungară, se demontează o serie de agregate ca: turbine, căldări, pompe, servomotoare, tunuri, tuburi lans-torpile și altele, care în anii următori au dotat cabinetele Școlii Navale. (...)

După anul 1950 când flota militară a fost reorganizată pe principii noi, atât la Dunăre cât și la mare și când a început să se sărbătorească din nou *Ziua Marinei* s-a hotărât și realizarea de expoziții de tematică marină în porturile maritime și dunărene. Pe lângă obiecte și documente de marină, expozițiile, organizate la Cazinoul din Constanța, cuprindeau machetele noilor nave ce au intrat în dotarea marinei militare și civile.(...) În anul 1956 se propune și se aprobă de către eșaloanele superioare *Statul de organizare al Muzeului Marinei*. În baza acestui document, în anul 1957, este numit Șef al Muzeului Marinei Căpitan de rangul I Nicolaescu Dan, promoție 1937 (...). Inițial obiectele au început să fie depozitate într-o baracă la bateria de coastă de 130 mm de la *Uzină* (str. Răchitaș). Prin 1958-1959 materialele sunt depozitate în clădirea de pe B-dul Republicii nr. 9, locul unde se află în prezent cinematograful de vară *Tomis*. După mutarea Comandamentului Marinei Militare la Mangalia, în anul 1961, obiectele muzeului sunt transportate și depozitate într-o baracă din incinta CMM (lângă podul de peste canal, ce duce la 2 Mai).

(...) În anii 1966-1968 Muzeul Marinei Române din Mangalia era vizitat anual de circa 6.500-8.500 de vizitatori. Intervenindu-se la Secția Organizare-Mobilizare a CMM se obține pentru prima dată ștampila cu titulatura *Muzeul Marinei Militare* care s-a folosit până în 1970.

Inaugurarea Muzeului Marinei Române de la Mangalia, 1965

Despre existența MMR din Mangalia cunoștea mai bine situația Emil Bodnăraș, care-și petrecea timpul liber pe cuterul din port. Dânsul a fost cel care l-a îndemnat pe tovarășul Nicolae Ceaușescu. Participând la serbările Zilei Marinei în anul 1968, tovarășul Nicolae Ceaușescu și-a exprimat dorința de a vizita Muzeul Marinei Militare. Comandantul MM a raportat că acesta nu este încă la nivelul de a fi vizitat de șeful statului acesta fiind amplasat într-o baracă. Față de această situație domnia sa a dispus ca muzeul să fie mutat și instalat într-o clădire corespunzătoare în Constanța. (...) la data de 10 decembrie 1968 s-au încărcat patru autocamioane (...) și au plecat spre Constanța pe o ninsoare puternică (...) transportul a fost sistat și s-a reluat abia în luna martie 1969 (...) tot acum se schimbă și denumirea în **Muzeul Marinei Române** (...) se înființează pe baza **Hotărârii Consiliului de Miniștri al Republicii Socialiste România nr. 1127 din 29 mai 1969**".

Pentru găzduirea unui astfel de proiect ambițios era necesară găsirea unei locații propice amenajării unei expoziții de anvergură la care ajunsese „colecția” de obiecte de marină.

Sediul Muzeului Național al Marinei Române

Constituirea Flotei Române în anul 1860, urmată de intrarea în serviciu a unor nave necesare misiunilor de apărare pe apă a granițelor țării, au presupus, printre altele, și o pregătire marinărească a echipajelor. Viitorii ofițeri urmau cursurile unor Academii Navale, mai ales, la Brest și Livorno. Dacă la început, echipajele erau recrutate dintre tinerii locuitori ai malurilor apelor, se simțea nevoia unei pregătiri în instituții școlare corespunzătoare complexității ivite la bordul navelor ca urmare și a progreselor tehnice înregistrate în acest domeniu.

Drept urmare, în anul 1872, se înființează la Galați, Școala Flotei care pregătea subofițeri de marină, pentru ca din anul 1881, tot la Galați, să se înființeze o școală de pregătire a specialiștilor necesari la bordul navelor, intitulată Școala Copiilor de Marină.

Programele de dotări navale de după Războiul de Independență, au reclamat amplificarea pregătirii viitorilor ofițeri de marină fapt ce a determinat înființarea în anul 1896, a Școlii de Aplicație a Sublocotenenților de Marină. Aceasta a funcționat inițial la Galați, iar din 1901 a fost mutată la Constanța, într-o clădire aflată în vecinătatea teatrului Elpis, viitor Teatru al Marinei, astăzi Teatrul de păpuși.

Localurile impropii, dar mai ales necesarul tot mai mare de cadre cu o temeinică pregătire de specialitate, în condițiile în care și portul Constanța cunoaște extinderi și modernizări, au determinat autoritățile marinărești și notabilitățile orașului să se implice în alegerea unui teren potrivit construirii unei clădiri destinată pregătirii și instrucției marinărești.

A fost ales perimetrul actual al muzeului, pe care, până în anul 1878, se afla Spitalul de Carantină al portului sau Lazaretul, cum era cunoscut în timpul stăpânirii turcești. În perioada 1880-1908, pe locul fostului Spital de Carantină a funcționat, după unele amenajări, Spitalul Militar, până în anul 1909 când s-a dat în folosință Spitalul Militar actual de pe B-dul Mamaia.

Pe această suprafață de teren au început, la 25 iunie 1908, lucrările de construcție a Școlilor de Marină, realizate de antreprenorul A. Frank. Arhitectul, probabil, a fost Ion Socolescu, celebru în epocă, autor și al altor proiecte: Școala 12 (Muzeul de Artă) în 1892, Poșta veche în 1895, Spitalul Comunal în 1908. Noua clădire a școlii a fost proiectată și construită în stil neoromânesc, foarte răspândit în epocă.

Alături de noua clădire în construcție se afla, deja, din anii de după 1878, o mică gară (actuala clădire pe a cărei structură s-a amenajat

Restaurantul Colonadelor) pentru pasagerii care se urcau în „Trenul de plăcere”. Calea ferată pleca din punctul în care se află astăzi statuia marelui inginer Anghel Saligny, mergând pe malul portului, apoi pe Bulevardul Al. Lăpușneanu de azi și se bifurca în zona actualului „Sat de vacanță”. Linia principală continua până în Mamaia, având gara în actualul local al Berăriei „Tic-Tac” din stațiune, după care linia se prelungea până în apropierea Câmpului de aviație de la Mamaia-sat (Hanul Piraților). Calea secundară de la bifurcație ocolea pe la nord Lacul Tăbăcărie pentru a ajunge vagoanele cu combustibil lichid la Uzina Electrică a orașului, aflată astăzi în apropierea Delfinariului.

Edificiul muzeului actual se prezenta în 1909, la inaugurare, numai din tronsonul central a cărui delimitare se constată pe fațadă. Din deceniul patru, din necesități funcționale ale Școlii Navale, așa cum se va numi după 1920, au fost construite și corpurile laterale, a căror structură a planșeelor a fost realizată din beton și nu din grinzi de lemn, așa cum a avut mult timp tronsonul central.

Odată cu corpul inițial s-a construit, în curte, o clădire mai mică, în apropierea clădirii Liceului „Traian”, cu destinația de locuință a directorului Școlii și adăpost al trăsorii și atelajelor necesare.

În perioada interbelică, clădirea și anexele și-au justificat scopul pentru care au fost construite, marcând epoca de vârf a pregătirii teoretice marinărești în această clădire, atât pentru ofițerii Marinei Militare, cât și pentru cea Comercială.

Construirea aripilor clădirii Școlii Navale Constanța, anii '30

În anul 1941, din cauza bombardamentelor aeriene sovietice, Școala Navală a fost evacuată în localitatea Movilița din județul Constanța, iar în aprilie 1944 în localitatea Tariverde, județul Constanța, apoi, în octombrie 1944, la Turnu Măgurele, unde și-a avut locația până în septembrie 1947, când revine în vechiul local din Constanța.

După al Doilea Război Mondial, această adevărată „catedrală” a pregătirii marinărești devine pe rând cazarma trupelor sovietice (1947-1948), din nou Școală Navală, până în 1954, iar până în 1961 va adăposti Comandamentul Marinei Militare, an după care acesta s-a mutat la Mangalia.

Între anii 1961-1969, clădirea a fost pusă la dispoziția Consiliului Popular al Municipiului Constanța, devenind rând pe rând sediul Comitetului Municipal U.T.C., al Uniunii Județene a Cooperativelor Agricole de Producție, Întreprinderii de Fructe și Legume precum și al Administrației Pazei Contractuale. Într-una din vizitele șefului statului la Comandamentul Marinei din Mangalia, acesta a ordonat ca muzeul să fie

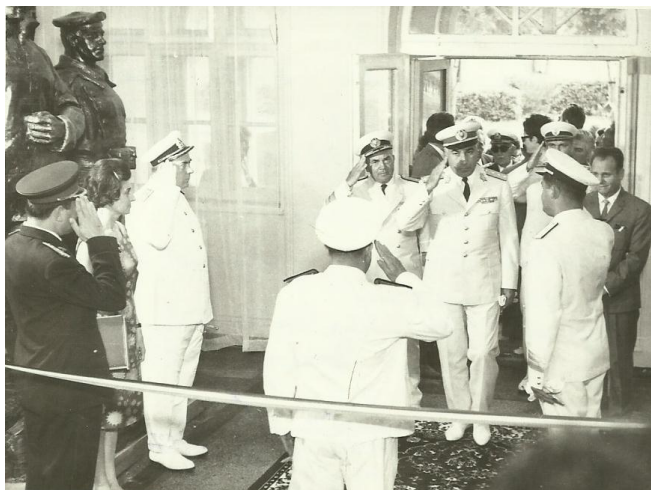
mutat
la

Constanța, pentru marele public, într-o clădire adecvată. Desigur, nu putea fi un alt local mai potrivit decât cel al fostei Școli Navale, mutată între timp în cartierul Coiciu (strada Dezrobirii), unde se află astăzi Academia Navală „Mircea cel Bătrân”, într-o clădire retrocedată Ministerului Apărării Naționale.

Clădirea (corpul principal și anexa de pe latura de est) a fost amenajată într-un timp record, compartimentându-se spațiile, corespunzător necesităților unui viitor muzeu.

Eforturile forțelor destinate materializării tematicii au permis ca la 3 august 1969, de Ziua Marinei, Muzeul Marinei Române, să fie inaugurat în prezența autorităților navale, militare și comerciale și a celor locale. Panglica inaugurală a fost tăiată de general colonel Ion Gheorghe, șeful Marelui Stat Major. A urmat un adevărat asalt al vizitatorilor locali și al celor veniți pe litoral vara, români și străini, în condițiile în care intrarea era gratuită.

3 august 1969. De Ziua Marinei, Muzeul Marinei Române, a fost inaugurat în prezența autorităților navale, militare și comerciale și a celor locale, de general colonel Ion Gheorghe, șeful Marelui Stat Major, alături de viceamiral ing. Grigore Marteș, comandantul Marinei Militare Române

Între anii 1972-1973, are loc o nouă amenajare constructivă a spațiilor interioare prin tencuieli și zugrăveli noi și îmbogățirea pavimentului cu parchet nou. Expoziția nu a cunoscut transformări, cu excepția realizării în aripa din dreapta a clădirii a Sectorului de Cercetări Subacvatice cu o tematică specifică, concepută de căpitanul Constantin Scarlat, ofițer scafandru cu preocupări notabile în acest nou domeniu al arheologiei subacvatice. Clubul scufundătorilor, parte componentă a sectorului, atrăgea un mare număr de copii din orașul Constanța, realizând în același timp o amplă popularizare a muzeului, grație unicității sale, dar și preocupărilor acestui inimos autodidact, ofițer al Marinei Militare.

În noiembrie 1977, Muzeul Marinei intră într-o amplă acțiune de extindere, consolidare-modernizare și de îmbogățire a conținutului tematic, care a durat până în anul 1983. În acest răstimp clădirea a cunoscut prefaceri esențiale. Grinzile de lemn ale celor două plafoane au fost înlocuite cu grinzi și planșee de beton, peste care s-au turnat covoare de

mozaic. Au intrat în circuitul expozițional spații folosite anterior în scopuri administrative. Concomitent, se construiește alăturat, pe axul central, o clădire cu trei nivele al cărei subsol cunoaște amenajări speciale cu spații adecvate depozitării patrimoniului. Atât clădirea nouă cât și celelalte spații care au intrat în circuitul expozițional au mărit suprafața de expunere cu o treime față de vechea expoziție.

Prin degajarea coloanelor de la intrarea în clădirea muzeului s-a revenit la imaginea inițială, fără a se interveni la elementele arhitectonice decorative care fac din această clădire un adevărat simbol al Constanței, alături de Cazino, Poșta Veche, Hotelul „Carol” (actual sediu al

Comandamentului Operațional Naval), farul „Genovez”, Biserica Elenă și „Casa cu Lei”, incluse în patrimoniul arhitectonic național.

În perioada 2005-2009, Muzeul Național al Marinei Române a cunoscut o altă etapă de consolidare și refacere a clădirii, dar și de reorganizare a expoziției permanente, prin noua concepție de etalare și promovare a obiectelor de patrimoniu expuse.

În Lista monumentelor istorice aprobată prin Ordinul Ministrului Culturii și Cultelor nr. 2314 din 08.07.2004, clădirea principală în care funcționează în prezent Muzeul Național al Marinei Române este consemnată ca monument protejat și menționată cu codul 569-CT-II-m-A-02859-Școala de Marină, azi Muzeul Marinei Române, strada Traian nr. 53. Calitatea de monument istoric de categoria „A” a clădirii Muzeului Național al Marinei Române reprezintă însumarea mai multor componente valorice ale patrimoniului cultural de importanță națională: valoarea arhitecturală, vechimea, valoarea memorialistică (personalități

reprezentative ale domeniului maritim) și valoarea de simbol pentru orașul Constanța.

Povestea pe care o spune muzeul

Muzeul Național al Marinei Române a fost organizat încă de la început pe criteriul tematico-cronologic, în conformitate cu periodizările istoriografiei românești, având astfel patru secții – epocile veche, medie, modernă și contemporană – prezentate pe o suprafață de 10.000 mp.

În primele săli, obiecte tridimensionale – basoreliefuri, mulaje după documente epigrafice, monede, lucrări de grafică, transmit informații despre începutul navigației pe aceste meleaguri.

O importanță deosebită este acordată întemeierii celor trei cetăți vest-pontice, Histria, Tomis și Callatis, interferenței culturii materiale și spirituale a coloniștilor greci cu cea a băștinașilor dobrogeni. În numeroșii ani de conviețuire între autohtonii geto-daci și lumea grecească, s-au stabilit raporturi complexe. Probabil că unii dintre numeroșii geți din Dobrogea s-au angajat marinari în echipajele corăbiilor histriene, tomitane sau callatiene.

Evoluția navigației în antichitate este ilustrată cu ajutorul unor hărți în piatră, executate în relief, între care trebuie menționată cea a epocii lui Burebista, machete de nave militare și de comerț grecești și romane, mulaje de pe metopele Columnei lui Traian, care înfățișează nave de transport, poduri de vase, galere grele cu două rânduri de rame navigând în formație.

Tot aici sunt expuse și primele personaje alegorice, în mărime naturală, din cele mult mai numeroase existente în muzeu, întruchipând luptători daci și romani. Figurile, ce parcă stau să vorbească, veșmintele și armele executate în exclusivitate cu mijloace manuale caracteristice acelor timpuri străvechi, produc un efect deosebit asupra vizitatorului.

Acestor ilustrări li se adaugă obiecte originale cu valoare istorică considerabilă: ancore, amfore romane ș.a. O astfel de amforă, păstrând conținutul uscat de seu de oaie, datează din secolul al II-lea d.H. și a fost descoperită în Marea Neagră în anul 1982, la o adâncime de 40 metri, la est de Constanța. Vestigiile sunt întregite de cărămizi romane cu ștampila Flotei Fluviale Romane, inscripții în piatră, monede, elemente din piatră descoperite în zona debarcaderului bazei navale bizantine de la Păcuiul lui Soare.

Toate exponatele se constituie în argumente care vin să demonstreze continuitatea și dezvoltarea navigației în Dacia romană și, mai apoi, în perioada de formare a poporului român.

Sfârșitul marilor invazii suportate timp de mai multe secole de români, crearea și consolidarea statelor medievale românești, au favorizat o puternică înviorare a activității comerciale pe Marea Neagră și la Dunărea de Jos.

Aici veneau cu pântecoasele lor corăbii, pentru a desface și cumpăra mărfuri, negustori din marile orașe maritime italiene Genova și Veneția, din îndepărtata Catalonie, și, bineînțeles, din Imperiul Bizantin.

La rândul lor, moldovenii lui Ștefan cel Mare, cu o prezență îndelungată la litoralul Mării Negre, prin cetățile-porturi Chilia și Cetatea Albă, s-au implicat în comerțul maritim. Pânzarele moldovenești, apte să lupte pe apă și să facă negoț, transportau pe Marea Neagră mărfuri, la Istanbul și chiar mai departe, în Marea Egee și Mediterană, până în Creta.

Facsimile manuale, reproducând fidel vechi documente ce menționează legăturile domnitorilor Țării Românești și ai Moldovei cu alte zone ale lumii, prin intermediul navigației, o impunătoare frescă întregind tabloul domniei lui Mircea cel Bătrân, domn „*de amândouă părțile peste toată Podunavia, încă până la Marea cea Mare și singur stăpânitor al cetății Dârstor*”, un imens vitraliu în centrul căruia figura marelui Ștefan veghează, parcă, asupra cetăților, bisericilor și pânzarelor moldave, machete de nave, arme originale, piese rare, datând din secolul al XV-lea, sunt numai câteva din exponatele cu ajutorul cărora istoria navigației în evul mediu românesc capătă verosimilitate și culoare.

Pentru aceeași perioadă, muzeul prezintă și unul din cele mai valoroase obiecte aflate în patrimoniul său, o monoxilă în lungime de 10 metri, datând din secolul al XV-lea, descoperită în albia Crișului Alb.

Acest trunchi de stejar scobit, unul din puținele păstrate ca prin minune, simbolizează mijlocul de navigație tradițional al strămoșilor noștri pe râurile țării și pe Dunăre, atestat de izvoarele istorice din epoca invaziei lui Alexandru Macedon, până în vremea lui Vlad Țepeș. Acestui tip de ambarcațiune i s-au adăugat plutele, barcazele și pânzarele.

O frumoasă frescă și alte lucrări de grafică sunt rezervate acțiunilor navale întreprinse de flota Țării Românești în timpul lui Mihai Viteazul, domnitorul primei Uniri a românilor de la 1600. Un număr mare de documente facsimilate manual, machete de nave, stampe, monede și arme, demonstrează existența categorică a unei Marine românești, în pofida monopolului de navigație instituit de otomani după căderea Constantinopolului.

Preocupările domnitorilor și dregătorilor români pentru dezvoltarea navigației și a construcțiilor de nave sunt ilustrate prin reproduceri de stampe, documente de cancelarie, grafice. Aceste preocupări și-au găsit o fericită rezolvare în anul 1793, când vel-spătarul Enăchiță Văcărescu, care, din dorința de a vedea înflorind tradiționala flotă și a face să prospere comerțul Țării Românești, a stăruit către domnitorul Alexandru Moruzi să înființeze „slujba” de corăbieri domnești, pentru a putea transporta cu ușurință, acolo unde se va cere, proviziile și zaharelele pentru Înalta Poartă. Sub această formă a intervenit domnitorul la Poartă obținând „slobozenia” ca Valahia să poată face și avea „bolozane, șăici și de toate vasele pe apa Dunărei, în compunerea țarei [...] privilegiu ce din vremile bătrâne, de mulți ani l-au fost pierdut”. În urma obținerii Hătișerifului, Domnia a dat „*Hrisovul pentru corăbiile Țării Românești ce sunt a umbla pe Dunăre*”, document care pune bazele constituirii primei Flote Comerciale în această matcă a vieții și permanenței românilor.

Din bogata informație pe care acest document o pune la dispoziție, aflăm că la promulgarea Hătișerifului, flota număra atâtea vase câte județe avea Țara Românească, aceasta pentru început când „în grabă căutând am făcut și am găsit acum întâiași dată câte un vas pentru trebuința fiescicăruia județ al țarei”. Hrisovul încuraja și inițiativa particulară, stabilirea personalului afectat fiecărei nave, prețurile pentru navlurile corăbiilor domnești, obligațiile vaselor particulare să facă în fiecare an câte un transport la Brăila în interesul statului.

Un excelent facsimil manual reproduce Hrisovul. Frumusețea miniaturilor care încadrează textul adaugă la valoarea conținutului istoric un plus de valoare estetică, exponatul devenind, astfel, un veritabil punct de atracție în circuitul expozițional.

Hrisovul de la 1793 a marcat un moment deosebit de important pentru istoria Marinei Române. Aplicarea prevederilor sale a sporit simțitor numărul vaselor ce străbăteau Dunărea sub pavilion românesc și aceasta cu mult înainte ca tratatele internaționale să consfințească acest drept legitim.

Așa a fost posibil ca, 36 de ani mai târziu, când prin tratatul de la Adrianopol navigația pe Dunăre și Marea Neagră a fost declarată liberă, navele românești sub pavilion propriu să lase în urmă „drumul fără pulbere” al bătrânului Danubiu ajungând pe mare până la Constantinopol și în însoritele porturi mediteraneene. În același timp, apariția primelor formațiuni, în anii ‘30, ale armatelor naționale permanente în Moldova și Țara Românească, a dat posibilitatea creării flotilelor celor două Principate. Machete reprezentând „sfertul de șaică” și „jumătatea de șaică”, de fapt șalupe canoniere ce s-au numărat printre primele nave militare românești, pavilioanele acestora și armament original pe care l-au avut în dotare, prezentarea primelor uniforme de ofițer și soldat ale Flotilei din Muntenia, după reglementările din 1850 și a celor marcate de influența franceză, intrate în dotare după 1860, macheta primei nave propulsate de forța aburului din dotarea flotilei de război – vaporul cu zbaturi „România”, sunt numai câteva din punctele de atracție care contribuie la introducerea vizitatorului în atmosfera de început a epocii moderne.

Un loc aparte este acordat corabiei-machetă „Mărița”. În anul 1834, această navă purtând numele viitoarei soții a domnitorului Gheorghe Bibescu, construită în șantierul naval de la Giurgiu, a părăsit portul Sulina, având la bord „300 chile mari de grâu”, cu destinația Constantinopol. Echipajul era românesc, iar la catarg flutura pavilionul Munteniei. Evenimentul a deschis pentru românii conștienți de rostul Marinei Comerciale în viața unei națiuni, o epocă „așa de fericită”, încât ei se credeau iar vechii domni ai Dunării și Mării Negre.

Dar, vor mai fi necesare trei mari și importante momente în istoria românilor – Unirea Principatelor sub Alexandru Ioan Cuza, instaurarea domnitorului Carol I în 1866 și obținerea Independenței în urma războiului din 1877-1878 – pentru ca strădaniile înaintașilor să se contureze în ceea ce va deveni Marina Română, cu cele două componente ale sale: **navigația comercială**, menită să devină o instituție de bogăție și mândrie națională

și *flota militară*, datoare să apere fruntariile de apă ale țării și traficul român în Marea Neagră.

Realizarea acestei mari întreprinderi a presupus nu numai depășirea unor dificultăți de ordin tehnic și material, dar și o strădanie purtată de mari oameni ai nației pentru schimbarea unor mentalități greșite ce considerau Marina un „prea mare lux național”.

Pe parcursul întregului muzeu, s-a urmărit prezentarea acestei problematici diverse și demonstrarea faptului că de-a lungul istoriei, Marina s-a dovedit a fi o necesitate atât economică, cât și militară, iar oamenii mării, implicați în toate momentele de restriște ale neamului, adevărați eroi.

Campaniile militare din anii 1877-1878, 1913, 1916-1918 și 1941-1945 au implicat din plin Flota Maritimă și Fluvială Română în confruntări directe pe apă și chiar pe uscat.

Zeci de hărți, crochiuri, schițe executate într-o manieră grafică de excepție, diorame, fotografiile, documente susținute prin etalarea unor piese originale de armament și tehnică navală, vin în sprijinul acestei afirmații.

O importanță la fel de mare a fost acordată și anilor de pace, ani în care politica navală a guvernelor a urmărit aplicarea unor programe de pregătire a viitorilor marinari și de dezvoltare a Marinei, menite să ridice această armă la nivelul necesităților României Întregite. Au fost declanșate programe navale ambițioase de achiziționare a unor nave moderne cu o mare putere de foc, precum și de pregătire a ofițerilor de marină. Astfel, în anul 1881, a fost înființată Școala de Marină cu un căpitan-comandant, un locotenent secund și 20 de elevi. În aceste condiții, se impunea achiziționarea unei nave-școală necesară antrenării viitorilor ofițeri de marină. În anul 1882, sosea din Anglia nava-școală „Mircea” care va deveni un simbol al Marinei Militare Române.

În paralel, consecvent principiului prezentării unitare a evoluției Marinei de Război și Comerciale, muzeul prezintă istoria acesteia din urmă subliniind meritele acelor oameni politici cu vederi înaintate care au militat cu tărie pentru o navigație autohtonă, o marină comercială proprie, pentru înființarea unei societăți naționale de navigație, combătând vehement ideea de a concesiona străinilor transporturile românești pe Dunăre și Marea Neagră.

Cu toate că au existat opoziții, subestimându-se uneori chiar aptitudinile marinărești ale românilor, politica acestora de încurajare a marinei de comerț naționale a dat roade. În ultimul deceniu al secolului trecut s-au înființat cele două servicii de navigație, *Navigația Fluvială*

Română (1890) și *Serviciul Maritim Român* (1895), primele instituții de navigație civilă aparținând statului, având fiecare un personal de specialitate pregătit și un parc de nave care a crescut continuu.

Atât momentele de început, cât și dezvoltarea pe care au cunoscut-o ulterior cele două servicii și societățile de navigație particulare românești sunt bogat ilustrate în Muzeul Național al Marinei Române prin fotografii, hărți, grafice și machete de nave, care completează imaginea Marinei și a marinarilor români dintre Dunăre și Mare. Sunt materializate, de asemenea, aspecte ale dezvoltării porturilor fluviale, ale etapelor parcurse în procesul de modernizare a portului Constanța și a șantierelor navale fluviale și maritime.

După constituirea Statului național unitar român, întreaga perioadă interbelică a fost marcată de preocuparea factorilor de răspundere pentru organizarea și dezvoltarea unei Marine Militare și Civile moderne, care să-și dovedească eficiența în timp de pace cât și de război.

Cu ajutorul machetelor, al lucrărilor grafice, al fotografiilor și a numeroase obiecte originale, expoziția de bază a muzeului ilustrează intrarea în serviciu a noi nave militare și comerciale, a navei-școală „Mircea” (II), prezintă evoluția școlilor marinei, aspecte legate de înființarea Ligii Navale Române ș.a.

Intrarea României în cel de-al Doilea Război Mondial a reorientat politica navală a țării către executarea misiunilor impuse de desfășurarea ostilităților, ostilități care pentru flota românească, ca de fapt, pentru întreaga economie națională, au avut consecințe dezastruoase.

Pentru îndeplinirea acestor misiuni, insuficiența mijloacelor navale de care dispunea Marina Militară a impus rechiziționarea, transformarea și trecerea unor nave ale Serviciului Maritim Român sau ale unor companii particulare de navigație în subordinea Comandamentului Marinei Militare.

Participarea Marinei la ostilități este ilustrată cu fotografii, documente, obiecte care au aparținut unor personalități militare și eroi căzuți în al Doilea Război Mondial, mine, torpile și arme de diferite tipuri.

În ceea ce privește misiunile Marinei Române în perioada 23 august - 5 septembrie 1944, când navele noastre au fost dezarmate de sovietici și duse în porturile sovietice de la Marea Neagră, ele sunt prezentate prin lucrări artistice de amplasare, panouri luminoase, metaloplastii, ordine și medalii conferite luptătorilor români de autorități române și sovietice, grafice și documente.

Ultimele săli ale muzeului sunt dedicate perioadei de refacere a Flotei Militare și Civile după 1947, proces care a demarat greu, mai ales datorită controlului sovietic exercitat în primii ani după război.

Concomitent cu preocupările pentru întărirea capacității de luptă a Marinei Militare, au evoluat și activitățile de transport maritim, indisolubil legate de progresele economiei naționale, de lărgirea schimburilor comerciale ale României. În condițiile unei puternice competiții pe plan internațional în dezvoltarea tuturor ramurilor de transport, fenomen care a condus la o accentuată perfecționare a fiecărui mod de transport, cu infrastructura sa și care reprezintă o evoluție de continuu progres tehnico-

economic, au apărut noi tehnologii de transport maritim care au determinat modificarea radicală atât a navelor cât și a instalațiilor de manipulare.

Ultima sală a expoziției afectează un spațiu deosebit ilustrării acestui proces. Într-o impunătoare vitrină centrală, alături de machetele navelor militare construite în șantierelor naționale, în frunte cu distrugătorul „Mărășești”, se află și capetele de serie ale celor mai moderne nave comerciale printre care: petrolierul de 150.000 TDW „Libertatea”, mineralierul de 55.000 TDW „Tomis”, cargoul multifuncțional de 15.000 TDW „Rovine”, nava Ro-Ro „Pașcani”, specializată pentru transportul vehiculelor rutiere pe roți, traulerul „Parâng”, baza frigorifică „Polar”, prima platformă de foraj marin „Gloria” și alte machete cu nave fluviale și tehnice.

În ansamblu, Muzeul Național al Marinei Române, prin zeci de machete reproducând toate tipurile de nave existente în Marina noastră militară și comercială, de la începuturile ei și până în zilele noastre, instrumente de navigație, documente și fotografii, armament alb și de foc, ancore, elice, lentile de faruri, drapele și pavilioane, tablouri, expunate de o deosebită valoare științifică și documentară, conturează în fața publicului interesat adevărata istorie a navigației române, dezvoltarea tehnicii navale, a relațiilor comerciale și militare ale Marinei.

Modul de expunere folosit este modern, unitar – plafonul și pardoseala împărțite pe aceiași moduli, circuitul de vizitare cunoscând un flux continuu, parter, etaj, parter – încheindu-se în parcul ce oferă vizitorului obiecte originale de mari dimensiuni, imposibil de expus în sălile obișnuite de muzeu. Astfel, ancore, elice, motoare, piese de artilerie navală și antiaeriană, mine sau nave militare scoase din uz își află locul în această expoziție în aer liber, căreia poziția sa îi conferă o cuprinzătoare și superbă panoramă a portului Constanța.

Secția Mangalia a Muzeului Național al Marinei Române

Odată cu momentul integrării țării în structurile euroatlantice, în 2004, pentru o și mai bună reprezentare a tradițiilor și istoriei marinei, Statul Major al Forțelor Navale a decis extinderea activității Muzeului Marinei Române prin înființarea unei filiale la Mangalia.

Astfel, în anul 2004 a fost înființată Secția Mangalia, filială a Muzeului Național al Marinei Române – amenajată în localul fostei Infirmerii a garnizoanei Mangalia de pe strada Portului – care cuprinde o expoziție de armament și tehnică navală, organizată pe servicii de luptă. Ideea înființării acestui segment a venit ca o necesitate a punerii mai

accentuate în valoare a tradițiilor Bazei Navale, a portului și a șantierelor navale din localitate.

Înființarea acestei unități muzeale a Marinei în orașul Mangalia a fost justificată de faptul că începând din a doua jumătate a secolului al XX-lea, Mangalia a fost principala bază navală a României. Timp de 20 de ani (1962-1982) aici a funcționat Comandamentul Marinei Militare, două mari unități tactice – Divizia 42 Maritimă și Brigada 29 Vedete, precum și un număr de 50 de unități și formațiuni militare specializate.

Ideea a pornit de la faptul că în contextul reformei organismului militar românesc, necesar în vederea integrării în structurile euroatlantice, au fost desființate mai multe unități de nave, fiind scoase din serviciu zeci de nave de luptă și auxiliare care au activat între 30 și 80 de ani în Marina Română.

Ca urmare, la vremea respectivă Muzeul Marinei Române, prin comandorul (r) Eugen Bublboacă, a semnalat Statului Major al Forțelor Navale necesitatea recuperării și tezurizării navelor și ambarcațiunilor reprezentative, precum și a principalelor categorii de tehnică și armament de marină, care împreună cu documentele de arhivă, colecțiile de drapele de luptă, fotografiile, medalistică, biografiile unor personalități și elemente care definesc evoluția portului comercial și a Căpitaniei Mangalia, precum și a celor două șantiere navale din localitate, pot alcătui un muzeu de interes local, integrat în circuitul turistic dobrogean.

Din acest punct de vedere, a fost configurată o unitate muzeală modernă și de un real interes pentru marele public, care concentrează într-un amplasament cu o locație privilegiată, pe traseul care unește Municipiul Mangalia cu localitatea 2 Mai, o expoziție originală și captivantă. Organizarea circuitului de vizitare, precum și tema expoziției valorifică latura pur tehnică a patrimoniului maritim național, fiind evidențiate prioritar specificitatea și originalitatea echipamentelor, aparaturii, tehnicii de luptă, mijloacelor de transmisiuni și de comunicații navale, armele sub apă, componentele artileriei și rachetelor navale, elemente de marinărie, instrumente de navigație, recuzită hidrografică ș.a.

Cercetarea științifică

Obiectiv prioritar al Muzeului Național al Marinei Române, cercetarea științifică este o componentă activă a muzeografiei de Marină, materializată în numeroase studii, lucrări de cercetare și articole incluse în fondul documentar al instituției, susținute în cadrul sesiunilor și forurilor

științifice de profil sau publicate în diferite publicații și lucrări de specialitate.

Sub îngrijirea colectivului științific al Muzeului Național al Marinei Române, în anul 1999, la Editura Modelism din București a apărut *Monografia Muzeului Marinei Române. 1969-1999*, lucrarea dedicată împlinirii a 30 de ani de activitate a celor ce au pus bazele unei adevărate instituții de cultură. Pe parcursul a 120 de pagini, sunt trecute în revistă etapele organizării muzeului, elementele ce cuprind expoziția de bază, colecțiile, precum și personalul ce a funcționat aici de la începuturi și până la momentul aniversar. Sunt amintiți directorii instituției, dar și donatorii, cei fără de care muzeul nu ar putea exista.

În rândul publicațiilor elaborate cu aportul colectivului științific se numără „Anuarul Muzeului Național al Marinei Române”. Apariția acestuia a fost posibilă cu ajutorul Companiei Naționale Administrația Porturilor Maritime Constanța, la a cărei editură au văzut lumina tiparului primele zece tomuri (1999-2007) și mai apoi, sub egida Editurii Muzeului Național al Marinei Române. Tradiția a început în 1998 cu primul Anuar, ce cuprinde lucrările de cercetare științifică ale specialiștilor Muzeului Național al Marinei Române precum și ale invitaților la tradiționala *Sesiune de comunicări științifice* organizată de instituția gazdă împreună cu sprijinul generos al Fundației „Hanns Seidel”. O premieră a constituit-o însă, volumul VII/2004, prin apariția sa în limba engleză și prin aceea că a cuprins lucrările a peste 30 de specialiști străini și români prezenți la *Primul Congres de Istorie Navală din România* organizat de Muzeul Marinei Române, împreună cu partenerul său tradițional, Fundația „Hanns Seidel”.

Anul acesta „Anuarul Muzeului Național al Marinei Române” va ajunge la tomul XXII, continuând astfel o tradiție atât de valoroasă pentru istoria marinei și istoricii ei.

Cu timpul, participarea la sesiunea științifică anuală a Muzeului Național al Marinei Române s-a amplificat și s-a diversificat. Pe lângă lucrările de istorie a marinei și istorie militară s-au abordat și subiecte de istorie generală, istorie geopolitică și geostrategie, memorialistică, arhivistică, biblioteconomie, restaurare și conservare a patrimoniului, istorie a tehnicii, devenind tot mai clar faptul că numai prin interdisciplinaritate se pot înțelege cu adevărat evenimentele care dau un anumit curs istoriei.

Prin urmare, lucrările tradiționale și-au schimbat „calibrul” și de acum șase ani au început să se desfășoare ca și Conferință Științifică

Națională cu titlul: *Dunărea și Marea Neagră în spațiul euroasiatic. Istorie, relații*

politice și diplomatie. Manifestarea a căpătat și un periodic propriu, cu apariție anuală și același nume ca al Conferinței și care în 2019, va ajunge la cel de-al șaptelea tom.

Nu trebuie omisă nici participarea specialiștilor Muzeului Național al Marinei Române la sesiuni și congrese științifice. Printre instituțiile la care s-a spus „prezent” constant se numără: Universitatea Națională de Apărare „Carol I”, Universitatea „Lucian Blaga” Sibiu, Universitatea „Dunărea de Jos” Galați, Universitatea „Ovidius” Constanța, Academia Navală „Mircea cel Bătrân” Constanța, Institutul de Istorie „Nicolae Iorga” București, Institutul de Studii Sud-Est Europene București, Universitatea București, Institutul de Turcologie și Studii Central-Asiatice Cluj-Napoca, Institutul de Istorie „A. D. Xenopol” Iași, Biblioteca Academiei Române, Biblioteca Națională a României, Muzeul de Artă al României, Muzeul Național de Istorie a României, Muzeul de Istorie Națională și Arheologie Constanța, Complexul Muzeal de Științe ale Naturii Constanța, Muzeul de Artă Constanța, Biblioteca Județeană „I. N. Roman” Constanța, Biblioteca Județeană „V. A. Urechia” Galați, Muzeul de Istorie al Municipiului București, Complexul Muzeal Național „Moldova” din Iași, Muzeul Național de Istorie Naturală „Grigore Antipa” București, Muzeul Militar Național „Regele Ferdinand I”, Muzeul de Istorie „Paul Păltânea” Galați, Institutul de Cercetări Eco-Muzeale Tulcea, Muzeul Județean „Teohari Antonescu” Giurgiu, Muzeul Național „Brukenthal” Sibiu, Muzeul Județean Arad, Muzeul „Callatis” Mangalia, Muzeul „Casa Mureșenilor” Brașov, Muzeul Țării Făgărașului „Valer Literat” Făgăraș, Arhivele Naționale București, Serviciul Istoric al Armatei, Centrul de Studii și Păstrare a Arhivelor Militare Istorice „General Radu Rosetti” Pitești, Serviciile Județene ale Arhivelor Naționale Constanța, Mehedinți, Galați și Giurgiu, Colegiul „Mediensis” Mediaș ș.a.

În ceea ce privește rezultatele activității de cercetare, specialiștii Muzeului Național al Marinei Române au publicat de-a lungul anilor lucrări care au valorificat propriile cercetări desfășurate pe marginea unor teme specifice. Menționăm câteva dintre titluri: Constantin Scarlat, *Geografie submarină*, Editura Terra, București, 1970; Nicolae Petrescu, *Marinari prin ploii de foc. 1877-1878*, Editura Militară, București, 1978; Constantin Scarlat, *Țărml nevăzut al Mării Negre*, Editura Militară, București, 1982; Constantin Scarlat, *Acvanauții – temerarii adâncurilor*,

Editura Ion Creangă, București, 1984; Constantin Scarlat, *Itinerarii subacvatice la Istru și Pontul Euxin*, Editura Sport-Turism, București, 1988; Valentin Donici, *Veteranul valurilor*, Editura Militară, București, 1977; Valentin Ciorbea, Carmen Atanasiu, *Flota maritimă comercială română. Un secol de istorie modernă (1895-1995)*, Editura Fundației „Andrei Șaguna”, Constanța, 1995; Ion Ionescu, *Politica Rusiei în bazinul Mării Negre*, Editura Militară, București, 1998; Carmen Atanasiu, Mariana Cojoc, Andreea Atanasiu, *Navigație și... politică*, Editura Muntenia&Leda, Constanța, 2001; Georgeta Borandă, Ion Ionescu, Marian Moșneagu, *Noi contribuții la istoria marinei române*, Editura Muntenia&Leda, Constanța, 2001; Carmen Atanasiu, *Problema suveranității României la Dunăre și „Navigația Fluvială Română” (1919-1945)*, Editura „NELMACO”, București, 2003; Carmen Atanasiu, *Yacht Club Regal Român. Scurtă Istorie*, Editura Yacht Club Român, București, 2010; Marian Moșneagu, *Ziua Marinei la români*, Editura Companiei Administrația Porturilor Maritime, Constanța, 2002; Marian Moșneagu, *Cultul apelor la români*, Editura Companiei Naționale Administrația Porturilor Maritime Constanța, Constanța, 2004; Marian Moșneagu, *Politica navală postbelică a României (1944-1958)*, Editura „Mica Valahie”, București, 2005; Valentin Ciorbea, Georgeta Borandă, *Istoricul crucișătorului „Elisabeta”*, Editura Ovidius University Press, Constanța, 2004; xxx, *Statul Major al Forțelor Navale. 1860-2005. Tradiții și perspective*, Editura Centrului Tehnic Editorial al Armatei, București, 2005 (ediția a doua, revăzută și completată, a fost publicată la aceeași editură în anul 2010 cu prilejul momentului aniversar al Forțelor Navale: 1860-2010), Silvia Ioniță, *Relațiile româno-iugoslave de la conflict la cooperare (1945-1956)*, Editura CTEA, București, 2018, Andreea Atanasiu-Croitoru, *Veneția și Genova în Marea Neagră. Nave și navigație (1204-1453)*, Muzeul Brăilei-Editura Istros, Brăila, 2008; Andreea Atanasiu-Croitoru, *Marea Neagră. Puteri maritime-puteri terestre (secolele XIII-XVIII)* (coautor), Institutul Cultural Român, București, 2006; Andreea Atanasiu-Croitoru, *De la Divizia de Mare la Flotă. 1896-2011. Monografie* (coautor), Editura Centrului Tehnic Editorial al Armatei, București, 2011; Andreea Atanasiu-Croitoru, *Pagini de istoria Marinei Române*, Editura SITECH, Craiova, 2012.

Înființarea Editurii Muzeului Național al Marinei Române, în anul 2006, a facilitat în ultimii ani publicarea unor noi titluri semnate de specialiști ai instituției. Amintim următoarele volume: Olimpiu Manuel Glodarenco, *Operațiile aero-navale în anii celui de-al Doilea Război*

Mondial, Constanța 2006, Olimpiu Manuel Glodarenco, *Acțiunile navale din Marea Mediterană în timpul primei conflagrații mondiale*, Constanța 2008; Andreea Atanasiu, *Evoluția navigației la Dunărea de Jos și Marea Neagră în Evul Mediu Românesc*, Constanța, 2006; Andrei Vochițu, *Simbolistica războaielor eshatologice. Apocalipsa după Ioan și manuscrisele de la Marea Moartă*, Constanța, 2006; Florin Stan, *Portul Constanța – poartă deschisă evreilor spre „Țara promisă”*. Studii privind „problema evreiască” în România. 1938-1944, Constanța, 2007; Andreea Atanasiu, *Instrumente de navigație din colecția Muzeului Marinei Române – Catalog / Navigation instruments from the Romanian Naval Museum collection – Catalogue*, Constanța, 2007; Andreea Atanasiu, Olimpiu Manuel Glodarenco, *Aspecte ale istoriei Marinei Militare Române din perioada 1859-1945, în colecția de fotografii a Muzeului Marinei Române*, Constanța, 2007; xxx, *Muzeul Marinei Române. Album de colecții*, Constanța, 2008; Andrei Vochițu, *Tunuri navale istorice în Marina Română/Historical Naval Guns from Romanian Navy*, Constanța, 2011; Dan-Dragoș Sichigea, *Jurnalul de război al comandamentului „Amiral Marea Neagră”*, Constanța, 2017; Andreea Atanasiu-Croitoru, *Pagini de istorie militară*, Editura Muzeului Marinei Române, Constanța, 2016; Carmen-Îrene Atanasiu, Andreea Atanasiu-Croitoru, *Marina în pictura și literatura română. VALENTIN DONICI*, Constanța, 2018 ș.a.

În ultimii ani, la Editura Muzeului Marinei Române au mai fost publicate sub coordonarea specialiștilor instituției volume de studii, precum: 1918-2008. 90 de ani de la Unirea Basarabiei cu România, Constanța, 2008 (coordonatori: Olimpiu-Manuel Glodarenco, Ion Rîșnoveanu, Marian Zidaru); *Forțele Navale Române. 150 de ani de tradiție – volum de studii*, 2010 (coordonatori: Olimpiu-Manuel Glodarenco, Florin Stan, Andrei Vochițu) și *Studia in honorem magistri ION CALAFETEANU LXX. Istorie și istoriografie contemporană*, 2010 (coordonator: Florin Stan); *România în focul războiului (1941-1945). Volum de studii*, 2011 (coordonator: Olimpiu-Manuel Glodarenco; xxx, *Flota Maritimă Comercială Română. Între tradiție și actualitate*, 2011 (coordonatori: Carmen Îrene Atanasiu, Andreea Atanasiu-Croitoru); xxx, *Studia varia in Honorem Professoris Panait I. Panait octogenarii*, 2011 (coordonator: Andreea Atanasiu-Croitoru); Contraamiral Petre George, *O istorie navală în date*, 2013 (editor: Carmen Îrene Atanasiu); xxx, *Muzeul Marinei Române. Album de colecții, 1969-2014*, 2013 (coordonator: Andrei Vochițu) ș.a.

Sub egida Editurii Muzeului Național al Marinei Române au publicat și autori din afara instituției, precum: Virgiliu Moroianu, Marian Zidaru, Gabriel-Felician Croitoru, Costin Scurtu, Cornel Marinescu, Neculai Iurea, Dan Leahu, Petre George, Ioan Damaschin, Vasile Mărculeț ș.a.

Majoritatea titlurilor publicate la editură au fost distinse de către Asociația „Clubul Amiralilor” cu premiile „Viceamiral Ion Bălănescu” și „Colonel Mihail Drăghicescu” pentru carte de marină.

Începând cu anul 2010, Editura Muzeului Național al Marinei Române participă la prestigiosul Salon de carte „POLEMOS – istorie, științe politice, securitate și apărare”, organizat de Editura Militară și Societatea Scriitorilor Militari în cadrul Cercului Militar Național și la Târgul „Carte la Nisip” de la Mangalia.

Activități culturale

Simpozioane

Prin menirea pe care o are, Muzeul Național al Marinei Române desfășoară o gamă largă de activități culturale, de la cele ordonate de Statul Major al Forțelor Navale la manifestări organizate în colaborare cu instituții de cultură civile sau asociații profesionale din Constanța sau din afara ei.

O constantă în activitatea Muzeului Național al Marinei Române o constituie activitățile dedicate unor momente importante în istoria poporului român, și ne referim aici la 24 ianuarie – Ziua Unirii Moldovei cu Țara Românească, 15 august – Ziua Marinei Române, 25 octombrie – Ziua Armatei Române, 14 noiembrie – Ziua Dobrogei, 1 decembrie – Ziua Națională a României, cu aceste prilejuri organizându-se simpozioane itinerante în garnizoanele de marină de la Dunăre, mare și de la București și Ziua Porților Deschise la sediul muzeului. În același timp, pe parcursul anului, tot prin simpozioane itinerante atunci când este nevoie sau la sediul unităților celebrate, se marchează Ziua Flotei, a Scafandrilor Militari, a Flotei de Dunăre sau Ziua Statului Major al Forțelor Navale.

Simpozioane s-au organizat și se organizează în continuare și la sediul muzeului, putându-se da doar câteva exemple: Simpozionul național de cartofilie, filatelie și numismatică, organizat în colaborare cu Asociația Filateliștilor „Tomis”; Simpozionul „Anghel Saligny în lumea porturilor românești” organizat cu ocazia celebrării a 150 de ani de la nașterea lui Anghel Saligny; Simpozionul dedicat Zilelor orașului Constanța

„Constanța-poarta României spre lumea largă. Arhivele Naționale în contextul procesului de integrare a României în Uniunea Europeană”, organizat în colaborare cu Direcția Județeană Constanța a Arhivelor Naționale; Simpozion organizat anual cu prilejul aniversării înființării Ligii Navale Române, și similar, unul dedicat înființării Corpului Maiștrilor Militari de Marină, în colaborare cu cele două asociații profesionale; Simpozionul „Flota Maritimă Comercială – 115 ani. Trecut. Prezent. Viitor”, organizat împreună cu Liga Navală Română – filiala Constanța ș.a.

Expoziții temporare

*Aspect de la
vernisajul
expoziției de
acuarelă
„Copiii și
marea”. Șeful
Muzeului
Marinei
Române, Cpt.
Rg. I Nicolae
Petrescu,
vorbește
pionierilor.
1984*

O activitate de marcă a Muzeului Național al Marinei Române este cea a expozițiilor temporare. Ideea de a găzdui în Saloanele unui muzeu de istorie, știință și tehnică, expoziții de artă a cucerit publicul încă de la început. Este greu de contabilizat numărul expozițiilor sau al expozanților, dacă ne gândim că în cincizeci de ani de activitate s-au vernisat anual, în medie circa 10-15 expoziții.

Pentru că nu putem face o prezentare exhaustivă a acestora, fără a risca să omitem pe cineva, ne limităm a aminti acei autori și acele expoziții care au deschis un drum prin noutatea prezentată. Menționăm aici expoziții de icoane pe sticlă și lemn ale preoților Nicolae Călugăr (Odorheiul Secuiesc) și Vasile Trif (Baia Mare), expoziții de pictură, grafică, tapiserie, sculptură semnate de Teodosia Avram, Monica Radosav, Maria Esichian,

Elena Stănescu, Toma Medeleanu, Anca Donici, Laurențiu Midvichi, artistul japonez Takashi Ono ș.a. Pe aceeași linie subliniem colaborările cu Academia de artă „Luceafărul” din București (13 expozanți, 250 de lucrări), Studioul de Arte al Armatei, Careul Artelor Vizuale „Comandor Val Donici” (președinte Anca Donici) și Atelierul de Arte Vizuale „Amfora” (președinte Nynna Vizireanu), cu ultimele două asociații colaborarea fiind constantă.

De-a lungul timpului s-au remarcat expozițiile de pictură marină semnate: Eugen Ilină, Mircea Popițiu, Alexandru Ghinea, artistul spaniol Edurado Diez sau ale regretaților Valentin Donici, Ovidiu Ionescu și Traian Marinescu sau cele de expoziții de navomodel coordonate de Cornel Costiniuc sau expozițiile-concurs „Cupa Tomis” (organizată în colaborare cu Clubul „Farul” Constanța și Federația Română de Navomodelism) și „Cupa Tomis” (organizată în colaborare cu Asociația Modelism „Tomis” Constanța).

Dintre expozițiile cu valoare de inedit enumerăm: „Marina Regală Olandeză – Glorie și pace”, organizată în colaborare cu Biroul Atașatului Militar al Olandei; expoziția „Tehnici și tehnologii de scufundare”, în colaborare cu Centrul de Scafandri Constanța; expoziția cu tema „Mijloace de comunicare. Restituiri muzeistice”, în colaborare cu Muzeul Științei și Tehnicii „Ștefan Procopiu” din Iași; expoziția „Hidrografia românească în secolul XX” – 75 de ani de la înființarea Serviciului Hidrografic Maritim, precursorul actualei Direcții Hidrografice Maritime; expoziția „Nevruzul – sărbătoarea primăverii în cultura turcă”, organizată în colaborare cu Consulatul General al Republicii Turcia la Constanța; expoziția foto-documentară „Ofițeri de marină în diplomația românească” (în care au fost expuse fotografii, documente, plachete și numeroase obiecte personale aparținând comandorilor Petru Telegescu, Aurel Dușa, Gavril Pop, Farcaș Ștefan Nicolae, Petru Voicu, Nicolae Dragnea, viceamiral Preda Fundățeanu, contraamiralului Mișu Petrovici și contraamiralului Gheorghe Dumitrescu); expoziția foto-documentară „Ofițeri de marină specializați în Franța în a doua jumătate a secolului XIX și începutul secolului XX”, dedicată împlinirii a 140 de ani de când primul ofițer de marină Nicolae Demetrescu-Maicăan a fost admis la Școala navală din Brest, în colaborare cu viceconsulul onorific al Franței la Constanța, Jean-Marie Decaux; expoziția dedicată Marinei turce și lui Piri Reis, celebrul amiral și cartograf a lui Suleyman Magnificul, organizată în colaborare cu Consulatul General al Republicii Turcia la Constanța și „Yunus Emre” – Centrul Cultural Turc Constanța.

Mai menționăm aici și valoroase expoziții de fotografie, precum: „Prietenii de peste mări”, organizată în colaborare cu atașatii militari ai Greciei și Turciei acreditați la București, „Brest – 2004”, expoziție organizată în colaborare cu Consulatul onorific al Republicii Franceze la Constanța, Alianța Franceză și Clubul Foto „Reflex”; „... în drum spre Stalingrad”, organizată în colaborare cu Fundația „Fantom” și Centrul de Cercetare și Păstrare a Arhivelor Militare Istorice „General Radu Rosetti” din Pitești, „Sankt Petersburg – Omul și orașul”, organizată împreună cu Comitetul de Relații Externe și Turism al orașului Sankt Petersburg și Consulatul General al Federației Ruse la Constanța, „Martori evrei ai unui secol românesc”, inițiativă a Centrului European pentru Cercetare și Documentare Viena; „Cazinoul Constanței la un secol de inaugurare”, în colaborare cu Serviciul Județean al Arhivelor Statului Constanța, arhitectul Radu Cornescu și Agenția de Publicitate „Groove Hour”; expoziția „Calea de la război la pace – Fotografii ale luptelor de la Çanakkale”, organizată împreună cu Consulatul General al Republicii Turcia la Constanța și Asociația Oamenilor de Afaceri Turci din Dobrogea; expoziția „Aviatori români în Africa australă – Angola 1981-1982. Grupul Sirius”, în colaborare cu Asociația Română pentru Propaganda și Istoria Aeronauticii (ARPIA).

În ceea ce privește exclusiv valorificarea patrimoniului Muzeului Național al Marinei Române putem spune că aceasta este o activitate constantă și de mare succes de public și marcăm aici următoarele expoziții temporare: „Armata Română în perspectiva evoluției armamentului” (etalare de armament), expoziții dedicate pictorilor mariniști Eugen Șerbin și Dimitrie Știubei, expoziția cu tema „Oameni generoși” (dedicată persoanelor care au îmbogățit prin donații patrimoniul instituției), expoziții de navomodele, carte rară, cărți poștale și documente, uniforme și elemente de uniforme ș.a.

La capitolul „expoziții”, un eveniment important l-a constituit participarea Muzeului Național al Marinei Române la expoziția internațională „Cristofor Columb – nava și marea”, organizată la Genova, în perioada 15 mai-15 august 1992, între standurile altor 56 state participante. Tot un reper al participărilor internaționale va rămâne și standul Muzeului Național al Marinei Române de la Institutul Cultural Român din Londra, expoziție ce a marcat Centenarul Marii Uniri.

Nu putem încheia fără a menționa aici două expoziții temporare, cu valoare de simbol, pe care Muzeul Național al Marinei Române le găzduiește cu intenția de a fi etalate cu o anumită periodicitate. Este vorba

despre un modul expozițional dedicat Parașutiștilor Militari și un altul dedicat Cercetașilor Marini, colaboratori de bază ai muzeului.

Alte activități culturale

Între misiunile muzeului se numără desigur, și alte tipuri de activități culturale. Trecem în revistă manifestările pe care Muzeul Național al Marinei Române le desfășoară permanent și ne referim aici la lansări de carte, work-shop-uri, festivaluri, concerte, evocări, mese rotunde. La fel de importante sunt și Zilele Porților Deschise, detașându-se prin amploare și număr de vizitatori *Noaptea Muzeelor* și *Ziua Marinei Române*.

*Delegație condusă
de directorul
Muzeului Marinei
Române, comandor
Nicolae Petrescu.
1985*

Una din
activitățile de bază a
fost efectuarea
ghidajelor în muzeu.
În afara vizitatorilor

români, foarte mulți oaspeți de pe întreg mapamondul au trecut și trec pragul Muzeului Național al Marinei Române, muzeografi precum Georgeta Borandă, Sorin-Maxim Ursu, Carmen-Irène Atanasiu, Andrei Vochițu, Tanța Mândilă, Andreea Atanasiu-Croitoru, Dan-Dragoș Sichigea și Silvia Ioniță fiind mereu pregătiți să ofere ghidaje sau alte explicații necesare în limbi străine.

Enumerăm doar câteva din delegațiile din perioada programului „Partnership for Peace”, BLACKSEAFOR sau de după intrarea țării noastre în NATO, care au vizitat muzeul: viceamiral Gregory Johnson, comandantul Flotei a VI-a a Statelor Unite ale Americii, alături de Statul său Major, amiral Marcello Dufonno, comandantul Flotei Italiene, în fruntea unui grup de ofițeri, viceamiralul Yalgin Ertijna, comandantul Poliției de Frontieră din Republica Turcă, care a condus o delegație de ofițeri, colonel (r) R. Goldsmith, reprezentantul Ambasadei Britanice, delegația franceză însoțită de Consulul Onorific al Franței la Constanța,

Jean-Marie Decaux; atașatul naval pe lângă Ambasada Greciei la București, căpitan comandorul Christos Diplas, căpitan Omer Halit, comandantul Forțelor Navale Turce în Marea Neagră; vizita staff-ului de comandă al navei „La Motte

*Comandantului Flotei a VI-a a Statelor
Unite ale Americii, viceamiral James G. Foggo III
și viceamiral dr. Alexandru Mîrșu, șeful Statului
Major al Forțelor Navale Române în vizită
la Muzeul Național al Marinei Române*

Picquet”, vizita directorului revistei spaniole de specialitate „Fuertes Militares de lo Mundo Historia Militar”, Dionisio Garcia; delegația Universității Naționale de Securitate din Israel, condusă de general-maior Gershan Hacomen; comandantului Flotei a VI-a a Statelor Unite ale Americii, viceamiral James G. Foggo III; vizita comandantului Marinei Militare Bulgare, contraamiral Mitko Petev; vizita unei delegații militare franceze, condusă de viceamiral Charles-Henri du Che, comandant al forțelor militare franceze din Marea Mediterană ș.a.

Un eveniment deosebit l-a constituit amplasarea Troiței Marinarilor în parcul expozițional al Muzeului Național al Marinei Române, la 14 august 2002. Acum, la 17 ani de la sfințire, un adevărat reper pentru muzeu, Troița a fost rodul colaborării dintre directorul de atunci al Muzeului Național al Marinei Române, comandorul dr. Marian Moșneagu și preotul Vasile Trif. Monumentul a fost ridicat în cinstea Marinei Militare și a celei Civile, dar și a Sfintei Fecioare Maria. Troița este confecționată din lemn masiv, de o frumusețe aparte, înaltă de 5,5 metri, având sculptat chipul Sfintei Fecioare Maria, Iisus răstignit pe cruce dar și o timonă. Monumentul este realizat de preotul Vasile Trif, preot ortodox român la parohia „Sfânta Treime” din Baia Mare, membru al Asociației Artiștilor Plastici Amatori din aceeași localitate.

Concluzii

Muzeul Național al Marinei Române contribuie la formarea conștiinței istorice și este singura instituție din Marina Militară care are inclus ca obiectiv prioritar în statutul propriu cercetarea științifică; totodată, păstrează memoria înaintașilor pentru generațiile care urmează, înscriindu-le efortul, strădania și reușitele în patrimoniul universal.

Exponatele și fondul său documentar au inspirat istoricilor, muzeografilor, artiștilor și cercetătorilor proprii, din instituțiile militare de învățământ ale Marinei ca și din alte instituții de profil și centre de cultură din armată și societatea civilă, pagini inedite de istorie navală și militară, precum și lucrări de certă valoare științifică și artistică.

Rolul de avizat păstrător al valorilor materiale și spirituale, din care derivă ineditul exponatelor etalate cu generozitate publicului vizitator, a

fost permanent corelat cu activitatea de investigare și introducere în circuitul științific a fondurilor arhivistice naționale și a colecțiilor particulare.

Racordat la trecut, dar mereu în pas cu prezentul, Muzeul Național al Marinei Române a venit în întâmpinarea cadrelor Forțelor Navale, a elevilor și studenților marinari, a tinerilor în general, facilitându-le contactul direct cu simbolurile unei profesii de excepție, profesie care a acceptat și promovat oameni de excepție; a fost locul în care societatea civilă a descoperit temeiurile pentru care merită să prețuiască spiritualitatea marinărească, a fost și rămâne amfitrionul unor autentice acte de cultură, amfiteatrul în care sunt evocate și elogiate momente cruciale din istoria neamului românesc, faptele de arme ale marinarilor și figuri de eroi pentru care Dunărea și Marea au fost suport și argument pentru profesia de marinar.

Dr. Andreea Atanasiu-Croitoru